

ЧАСТИНА 1

ПОСТАТЬ ДМИТРА ТХОРЖЕВСЬКОГО (1930–2002) В ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОМУ БІОГРАФІЧНОМУ СЛОВНИКУ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ (друга половина ХІХ - початок ХХІ ст.)»

Лариса Березівська

Державна науково-педагогічна бібліотека України

імені В. О. Сухомлинського

Київ, Україна

***Анотація:** Розкрито підходи до створення біографічної довідки про Дмитра Тхоржевського до енциклопедичного словника про педагогів України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. У довідці стисло висвітлено основні віхи життя і діяльності педагога, його внесок у розвиток української освіти і педагогіки.*

***Ключові слова:** Дмитро Тхоржевський (1930–2002), педагогічна біографіка, педагоги України, трудове навчання і виховання.*

Під час російсько-української війни зріс інтерес до біографічної інформації, актуалізувалося широке використання її в освітньому процесі. Які біографії мають бути у змісті історії освіти? Передусім особистості, чий внесок у розвиток національної освіти України у різні історичні часи вагомий і хто прислужився консолідації українського суспільства. З огляду на це доцільним і своєчасним є енциклопедичний біографічний словник «Педагоги України (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.)», що його укладають науковці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у межах виконання наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025, керівник – Л. Березівська) [1]. Підтримую думку А. Киридон про те що, «енциклопедичні видання є джерелом виваженої, об’єктивної, вивіреної

інформації, комплексних, різнобічних відомостей, викладених у зручній для читача компактній формі» [2].

Серед постатей, які творили національну освіту на початку розбудови України як незалежної держави, вирізняється ім'я Тхоржевського Дмитра Олександровича (Tkhorzhevskiyi Dmytro Oleksandrovych) (18.06.1930, м. Київ – 10.01.2002, м. Київ) – педагога, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України, фахівця у галузі трудового навчання і професійної підготовки учнів, Заслуженого працівника освіти України (1995).

Зазначимо, що біографічна довідка про педагога містить стислу інформацію про його життя та діяльність, де подаємо тогочасні назви закладів освіти, наукових установ. Д. Тхоржевський у 1945 р. екстерном закінчив сім класів, вечірню школу із золотою медаллю. 1947 р. розпочав трудову діяльність на одному з київських заводів, навчався в Київському індустріальному технікумі трудових резервів (1948–52). Вищу освіту здобув у Київському політехнічному інституті, набув кваліфікації інженера-педагога (1950–55). Працював за призначенням викладачем і завідувачем відділення Краматорського машинобудівного технікуму (1955–58); у Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького (1959–2002): аспірант (1959–61), асистент, доцент, професор (1961–77). Захистив кандидатську дисертацію (1962). Захистив докторську дисертацію (1974) «Дидактичне дослідження системи трудового навчання». З 1977 р. і до кінця життя завідував заснованою ним кафедрою трудового навчання та креслення Київського педагогічного інституту ім. М. Горького. Засновник і керівник журналу «Трудова підготовка в закладах освіти»; спеціалізованої вченої рад із захисту кандидатських дисертацій з теорії та методики трудового навчання в Національному педагогічному інституті ім. М. П. Драгоманова. Багато років головував у науково-методичній комісії з трудового навчання МОН України. З 1992 р. – член-кореспондент, з 1994 р. – дійсний член АПН України і заступник керівника бюро відділення теорії та історії педагогіки. Мав почесні звання і

нагороди. Помер 10 січня 2002 р., похований в колумбарії Байкового кладовища [3; 4; 5].

Звісно, що у біографічній довідці буде лаконічно представлено внесок вченого у поступ освіти і педагогіки України. Д. Тхоржевський – автор близько 350 публікацій, серед яких понад 50 книжок, зокрема 11 монографій; навчальні програми і навчальні посібники для закладів освіти. Перший навчальний посібник для педагогічних інститутів та училищ з методики трудового навчання (Методика викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання витримав три видання, 1973, 1980, 1992) шістьма мовами. Один з найважливіших доробків цього педагога – концепція трудового навчання, квінтесенцією якої була ідея про те, що трудова підготовка учнів загальноосвітніх шкіл є важливим засобом розвитку особистості й може завершуватися початковою професійною підготовкою. Керував дослідженнями з різних аспектів удосконалення підготовки вчителя трудового навчання, вивчав проблеми трудової підготовки молоді в широкому вимірі: допрофесійне та початкове професійне навчання учнів загальноосвітніх шкіл, професійне навчання в системі професійно-технічної освіти. За його очільництва кафедра трудового навчання та креслення стала в Україні опорою з координації науково-методичної діяльності щодо проблем трудового навчання в загальноосвітніх школах і підготовки вчителів трудового навчання у закладах вищої педагогічної освіти, розроблення Державного стандарту ступеневої підготовки вчителя трудового навчання. З 1991 р. брав найактивнішу участь у розбудові національної школи. Під його керівництвом створено підпрограму «Трудова підготовка» до Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), 1994; проєкт «Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні («Технології»), 1997; проєкт концепції «Трудове навчання у 12-річній загальноосвітній школі», 2001. Д. Тхоржевський зробив вагомий внесок у розвиток теорії та практики трудового і професійно-технічного навчання, освітньої галузі «Технології», у напрацювання з проблем національного виховання, формування в дітей і молоді національної самосвідомості. Ідеї

вченого розвинули його учні (підготував 50 кандидатів і трьох докторів наук) [3; 4; 5; 6; 7]. Український державний університет імені Михайла Драгоманова (факультет технологій та дизайну кафедра технологічної освіти) проводить щорічні конференції, присвячені пам'яті Д. Тхоржевського.

Наприкінці біографічної довідки пропонуємо бібліографію: твори вченого і сучасну літературу про його життя і творчий доробок. Представлена бібліографія сприятиме поглибленню знань дослідників про педагогічні ідеї та наукову спадщину Д. Тхоржевського як складника історії освіти України [3; 4; 5; 6; 7].

Література

1. Березівська Л. Д. Біографічна довідка про педагога чи освітнього діяча в енциклопедичному словнику: підходи і критерії. *Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2023 р., 18 груд. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця, 2023. С. 28–30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738392> (дата звернення: 13.02.2024).

2. Українська енциклопедистика як складник інформаційного спротиву : колект. монографія / Держ. наук. установа «Енциклопедичне видавництво» ; за заг. ред. А. Киридон. Київ : Енциклопед. вид-во, 2022. 366 с.

3. Березівська Л. Д. Тхоржевський Дмитро Олександрович (1930–2002). *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. Кн. 2 : ХХ століття. С. 531–537. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/712351/> (дата звернення: 13.02.2024).

4. Бобилева Я. В. Проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання в педагогічній спадщині Д. Тхоржевського : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2009. 20 с.

5. Захарченко Р. О., Москалець В. П., Руденко Ю. Д., Огородник І. В., Сидоренко В. К., Тхоржевський Д. О. Теоретичні засади виховання національної самосвідомості : програма спецкурсу і навч. посіб. / М-во освіти України, Ін-т змісту і методів навчання ; за ред. Д. О. Тхоржевського. Київ : ІЗМН, 1998. 150 с.

6. Скутін А. О. Педагогічні ідеї і наукова спадщина Дмитра Олександровича Тхоржевського (1930–2002 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Переяслав, 2020. 24 с.

7. Тхоржевський Д. О. та ін. Загальноосвітня підготовка учнів у процесі трудового навчання / за ред. Д. О. Тхоржевського ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Терноп. держ. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Київ, 1998. 183 с.

АНАЛІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБРОБКИ ПРОГРАМНИХ ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ

Наталія Безлюдна, Людмила Хоменко

Державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Умань, Україна

***Анотація:** Як свідчить досвід, на уроках технологій під час виконання програмних швейних виробів виникають проблеми, що стосуються вибору, аналізу, визначення сфери діяльності учнів. Нами проведено дослідження з метою порівняння і виявлення пізнавальних інтересів учнів в процесі вивчення тем, що стосуються даного матеріалу.*

***Ключові слова:** швейне виробництво, технології, ділова гра, пошиття виробу, діяльність*

Як свідчить досвід роботи вчителів технологій, під час виготовлення різноманітних виробів виникають проблеми, що стосуються вибору, аналізу,